Què som les fundacions de caire social?

Comissió de Fundacions de l'Àmbit Social

Document, enquesta i valoració

Coordinadora Catalana de Fundacions

Què som les fundacions de caire social?

Comissió de Fundacions de l'Àmbit Social

Document, enquesta i valoració

Introducció

Malgrat la seva llarga i rica trajectòria durant molts anys a Catalunya, en les últimes dècades s'ha vist créixer de forma exponencial el nombre de les anomenades "fundacions de caire social".[1] Entitats que, des de l'objectiu principal d'adreçar-se a l'interès general, han nascut amb la missió específica de donar suport i promocionar diferents col·lectius de persones especialment desfavorits. Som entitats fonamentalment "operacionals",[2] d'acció social, que nascudes en molts casos per donar resposta a unes necessitats socials que no estaven prou detectades, prou cobertes, o no suficientment ateses, per les administracions públiques. Aquestes entitats no tenen pas la voluntat de substituir la funció de l'Administració pública, sinó més aviat complementar-la des de la voluntat d'impulsar i contribuir a la defensa activa dels drets de ciutadania dels col·lectius de persones als quals s'adrecen. Actualment configuren una part important del que es coneix com a "tercer sector social".

L'actual crisi econòmica i social, amb els processos d'exclusió i precarietat que va generant de manera accelerada, palesa amb més èmfasi que mai la necessitat d'aquestes entitats. El coixí i l'aixopluc a les persones que suposa l'acció social sustentada en valors com la justícia social, l'altruisme i l'esperit crític, davant d'aquest impacte dramàtic, és la raó de ser de les fundacions de caire social i cal reconèixer la seva aportació fonamental vers la cohesió social en aquests moments.

Les fundacions integrants de la Comissió Social de la Coordinadora Catalana de Fundacions pretenem, amb aquest escrit, trobar aquells elements comuns que compartim, que ens defineixen i que donen sentit a la nostra pràctica social, una reflexió que volem compartir amb el conjunt de fundacions que fan seus els valors expressats en el document. També pretenem que pugui ser útil per promoure un coneixement més gran de la realitat i la funció de les nostres entitats al conjunt de la societat.

Vivim una època en què s'està amenaçant el mateix model d'Estat de benestar als països europeus. A l'Estat espanyol, una versió reduïda d'aquest va arribar amb anys de retard i abans de desenvolupar-se completament sem-

bla que ens estem endinsant en un camí que ens porta més fragilitat i més desigualtat, tot generant noves situacions d'exclusió social. "El nostre sistema socioeconòmic no ha estat prou capaç de lluitar contra les desigualtats i les diferències socials, i ara, lluny de reduir-se, s'han incrementat".[3]

Aquesta realitat posa en primer pla la importància de les fundacions de caire social com a resposta vàlida, eficient, actualitzada, proactiva i generadora de cohesió social. Les fundacions de caire social volem ser entitats compromeses amb l'ètica aplicada i la transparència, amb voluntat i capacitat –des de l'autonomia– de generar sinergies i complicitats entre nosaltres mateixes, amb la societat i amb les administracions públiques, per tal d'amplificar-ne la utilitat social, però sense renunciar a l'esperit crític.

Entenem al mateix temps que –sense oblidar mai la missió, l'esperit fundacional– cal fer front amb creativitat al repte de renovar-nos, reinventar-nos i adaptar-nos als canvis socials que es produeixen. Complementant i potenciant la defensa de l'Estat de benestar, i seguint amb continuïtat fidel perpetuant la contribució altruista més enllà de les persones que dirigeixen les entitats en un moment determinat.

Comissió de Fundacions de l'Àmbit Social

Definició

Les fundacions de caire social som entitats sense ànim de lucre que treballem per a la cohesió de la societat, buscant la transformació social i la millora de les condicions de vida, especialment de les persones en situació desfavorida, tot promovent una vida al més autònoma i digna possible.

Valors

Les nostres iniciatives, actituds, objectius i realitzacions han d'expressar amb intensitat l'arrelament d'un ventall ampli de valors. En fem una llista dels més transversals, que han d'estar presents en grau eminent en totes les fundacions de caire social:

Dignitat: respecte que mereix tothom pel simple fet de ser persona: implica el reconeixement efectiu del seu dret de ciutadania des de l'equitat, la justícia social, la seva llibertat, i el reconeixement i la defensa dels seus drets i deures.

Integralitat: atenció a la persona en la seva globalitat, en el seu context sencer. Implica presència, proximitat, acció de persona a persona: té en compte les seves característiques i es manté centrada en una visió global.

Altruisme: acció abocada als altres, implicant-se des de l'empatia en la dificultat de l'altre, propiciant i afavorint que trobi una sortida autònoma a la seva situació de dificultat.

Solidaritat: implica tres components: l'afectiu (sentir les necessitats i comprometre's per transformar-les), el racional (reconèixer i potenciar les capacitats des de la reciprocitat) i l'universal (distribuir, estendre sense exclusió).

Sentit crític: disconformitat compromesa amb les situacions d'injustícia social, tot identificant-les i assenyalant-les. Capacitat crítica i alhora capacitat de plantejar alternatives constructives, possibilistes, adreçades al bé general, coherents amb aquesta visió crítica.

Són valors que, tot i que han d'estar presents en qualsevol fundació, entenem que hi han de ser especialment en les fundacions d'acció social, perquè aquestes assumim una responsabilitat específica respecte de les persones a les quals ens devem i que són la nostra raó de ser.

Característiques i identitat de les fundacions de caire social

Moltes fundacions de caire social, en virtut d'una transversalitat d'accions, imposada per la integralitat de la seva visió de la persona, actuem simultàniament en diferents àmbits. Identifiquem fàcilment, però, el gruix de les nostres activitats en l'acció social, en l'àmbit dels serveis socials i d'una concepció integral de la salut i la qualitat de vida. Estem adreçades al desenvolupament de serveis i programes de suport social, habilitació i inclusió social, tractant la vulnerabilitat per mitjà de la promoció activa de l'autonomia de les persones a les quals ens adrecem i evitant en la mesura possible l'assistencialisme cronificant.

En el sentit més substantiu, som entitats que defensem l'interès general, allunyades de tota mena de particularisme,[4] que intentem arribar a les necessitats més concretes de les persones que atenem, a causa de la seva especial vulnerabilitat. Si ens fixem en els col·lectius d'atenció i activitat específica, les fundacions de caire social presentem una gran heterogeneïtat,

tot i compartir finalitats i metodologies d'intervenció.[5] Així, sense fer-ne una llista exhaustiva, ens trobem treballant en l'atenció de persones amb discapacitats, amb malalties, gent gran, amb exclusió social, en la cooperació per al desenvolupament, infància, joventut, família, persones amb trastorns mentals, immigració, dones, addiccions, etc. Si mirem les metodologies d'intervenció, trobem que hi ha fundacions d'inserció social i laboral (gestionant itineraris d'inserció, centres especials de treball, empreses d'inserció), centres ocupacionals, centres residencials i altres serveis d'habitatge, fundacions tutelars, etc.

De totes maneres, la subdivisió funcional a partir de l'activitat principal de la fundació, expressada en la missió, no pot encabir la gran diversitat d'enfocaments en la determinació dels col·lectius beneficiats, ni la transversalitat genuïna de les necessitats ateses, ni la variabilitat de les metodologies emprades.

És per això que les fundacions de caire social tenim un rol propi, rellevant i diferenciat en comparació amb les altres fundacions, respecte de les relacions amb l'Administració pública. Un rol de subsidiarietat i contribució especial en el sosteniment d'aquesta columna fonamental de l'Estat de benestar que són els serveis socials i sociosanitaris. Aquest rol queda més evidenciat que mai en els cicles recessius de l'economia, quan l'Administració retrocedeix en el garantiment de la prestació d'aquests serveis i relativitza l'aplicació efectiva dels drets reconeguts que fonamenten l'esmentada prestació.

Avui les fundacions de caire social mantenen els seus criteris de subsidiarietat i complementarietat, malgrat l'impacte brutal d'una reducció dràstica del pressupost disponible. Ho fem perquè el compromís vers l'interès general és directe, pròxim, sensible, empàtic, i la missió es fa més urgent, i no

menys, més necessària, i no menys, com més dificultats, i més emergents, pateixen els col·lectius més desfavorits.

No dubtem a fer allò que les administracions haurien de fer, però que malauradament no entra en les seves prioritats. No dubtem tampoc a intentar complementar, contribuir i sostenir de manera altruista i compromesa aquells serveis, que tot i estar reconeguts en la legislació com a drets universals, garantits,[6] i, per tant, deures de prestació obligada per part de l'Administració, aquesta no realitza amb la cobertura suficient, ni amb la dotació escaient, ni amb prou eficàcia.

Així, les fundacions de caire social, i particularment a Catalunya, aconseguim mobilitzar amb enorme eficàcia una diversitat de recursos de procedència molt variada. Primerament, els patrimonis fundacionals atorgats per la persona física o jurídica de les fundacions. Seguidament, donatius, subvencions privades i contribucions econòmiques, tant periòdiques com específiques, que les fundacions saben recollir gràcies a la confiança que generen les accions i la proximitat i immediatesa que demostrem davant les necessitats. Mobilitzem també ingents quantitats de capital humà en forma de participació, dedicació de temps i coneixements, generositat i voluntarietat de les nombroses persones que han estat directament sensibilitzades per les nostres causes. Finalment, gestionem amb eficàcia i transparència exemplars,[7] i sense cap buidatge anual de recursos econòmics vers interessos particulars,[8] les subvencions, els contractes i concerts, convocats i licitats per l'Administració pública. Així, aquesta pot finançar i/o cofinançar aquells serveis que el consens social ha aconseguit que entrin i es mantinguin entre les seves competències i carteres de serveis.

L'Administració dels béns públics es beneficia, doncs, des de la complicitat intrínseca en l'interès general, de les fundacions socials, d'unes sinergies

d'implicació, sensibilització i participació de la ciutadania, d'una innovació constant i d'un desenvolupament metodològic, tècnic i professional, com també d'una promoció, creació i sosteniment valent d'infraestructures, de nous equipaments, etc., que fan, finalment, més real que en cap altre àmbit la idea de la coresponsabilitat en la creació de bé comú solidari amb els més febles i que cohesiona d'una manera efectiva la societat.

Reptes de futur de les fundacions de caire social

Els reptes que se'ns plantegen, a les fundacions d'acció social, no són gaire diferents dels que es plantegen a la resta del tercer sector d'atenció social (associacions, cooperatives d'iniciativa social...), en un context de crisi estructural que va generant cada cop desigualtats més profundes, creixement de la vulnerabilitat social i pèrdua d'oportunitats dels sectors més fràgils de la població.

Com a fundacions de caràcter social, aquests són alguns dels reptes més específics que entenem que cal compartir i afrontar col·lectivament:

Defensar el model no lucratiu en l'acció social

Aprofundir en la defensa del model no lucratiu en l'acció social davant les tendències més mercantilistes del liberalisme econòmic. Afirmar, sostenir i demostrar cada dia que **no és imprescindible l'incentiu del lucre** per aconseguir bastir organitzacions amb la millor eficiència. Particularment, en la gestió dels recursos públics destinats a l'atenció de les persones, l'incentiu del lucre pot col·lidir, sovint, amb el **manteniment dels estàndards de qualitat exigibles.** No sempre hi ha justificació legítima, amb motiu de la

concertació i contractació de serveis per part de l'Administració, en la renúncia continuada de les sinergies que mobilitzen les fundacions socials i que, altrament, es podrien aprofitar i canalitzar vers la prestació de serveis a les persones, tot valorant i aprofundint la utilització sistemàtica de les **clàusules socials en les licitacions i els concursos** públics.[9]

Fomentar les sinergies

Promoure el treball en xarxa, les aliances, la cooperació i l'intercanvi de coneixements entre les fundacions d'acció social per tal d'amplificar l'eficàcia i l'eficiència socials dels projectes d'inclusió desenvolupats. L'activitat compartida entre organitzacions (de primer i segon i nivell) permet alhora, a més d'amplificar la **capacitat d'intervenció**, potenciar la **responsabilització social de les empreses**, incrementar la **incidència en la política social**, millorar la comunicació vers la societat, i acumular i **gestionar el coneixement** de l'activitat realitzada. Tot aportant, amb aquesta **col·laboració, més riquesa a la societat** en tots els seus estaments (universitats, col·legis professionals, administracions, finances ètiques, empreses responsables, agents socials, sindicats, patronals, partits polítics, etc.). **I aprofundir la cooperació amb la resta del tercer sector social organitzat i amb l'Administració pública.** Per tal d'incidir en les polítiques socials de les administracions públiques i en la defensa de l'Estat de benestar, és important fomentar el partenariat entre la iniciativa social i l'Administració pública, tot evitant alhora les relacions clientelars que puguin qüestionar l'autonomia i l'esperit crític.

Promoure les bones pràctiques, l'ètica aplicada i la transparència

Cal cercar i compartir **eines homologades d'auditoria econòmica, social** i de gestió de la qualitat, tant interna com externa (balanç social, SROI...).[10] Cal recollir i compartir les experiències metodològiques contrastades més

valuoses que facilitin l'autoregulació, la millora de la qualitat de l'acció social i l'impacte social de la intervenció realitzada.

Hem de lluitar contra la imatge injustament empobridora, generada per les males pràctiques d'unes poques organitzacions que, segons que s'ha pogut comprovar, amb la resta de fundacions només tenien en comú l'**aparença fundacional** de la seva personalitat jurídica. Per això caldrà **fer més visibles les característiques fonamentals** que hem definit en aquest document i que diferencien la nostra realitat respecte de la ficció interessada.

Impulsar el desenvolupament de l'economia social

Aquesta defensa del caràcter no lucratiu de l'activitat econòmica, desenvolupada per les fundacions d'acció social i altres entitats no lucratives, ens compromet a **promoure experiències solidàries** que avancin vers la creació de **mercat social**, sustentat en els valors de la proximitat, la cooperació i la lluita per la inclusió social i laboral des de la sostenibilitat social i ecològica. Amb aquest objectiu cal aprofundir les pràctiques de cooperació i d'intercooperació entre entitats, empreses responsables, les xarxes de segon nivell i les administracions públiques.

Desenvolupar el voluntariat actiu

Es tracta del **compromís social altruista** amb els sectors més vulnerables de la població. Cal promoure una pràctica de solidaritat directa, autònoma i alhora compartida que amplifiqui la **construcció de canvi social**, però sense entrar en contradicció, ans al contrari, creant complementarietat, amb el desenvolupament de serveis socials professionals de concertació pública.

Visualitzar la legitimitat

Cal mostrar la nostra legitimitat, cada cop més reconeguda per la mateixa

societat. Cal treballar per enfortir el tercer sector social del qual formem part, com un vector que transforma els valors implicats en les actuacions de la resta d'agents –avui en determinats casos qüestionats– perquè els orienti vers les veritables necessitats bàsiques de les persones, i que esdevingui un interlocutor vàlid, socialment i èticament autoritzat davant l'Administració pública i la societat en general.

Finalment, aquestes consideracions ens reafirmen en el convenciment que les fundacions de caire social som una eina transformadora necessària avui més que mai, que cal enfortir per multiplicar l'acció social, orientada a l'objectiu comú de cercar una societat que sigui més justa, solidària, cohesionada i inclusiva.

Barcelona, maig de 2013

Notes

1. De les 2.877 fundacions del Directori de la CCF, a l'hora de definir la seva activitat 600 han marcat la casella "serveis socials" (un 20%). Segons l'*Anuari del Tercer Sector Social*, editat per la Taula del Tercer Sector Social l'any 2009, el més actual que ofereix aquesta dada, de les 869 entitats de Catalunya recollides, 156 són fundacions (el 18%).

2. Aquest document elaborat per la Comissió de l'Àmbit Social de la CCF, fa seus i incorpora en la seva especificitat els conceptes i continguts ja elaborats en els diferents documents de la Coordinadora Catalana de Fundacions: *Què és una fundació?*, *Codi ètic per a les fundacions catalanes* i *Bon govern de les fundacions: principis, valors i bones pràctiques.*

3. *Pacte per a la lluita contra la pobresa a Catalunya. Document de bases*. Generalitat de Catalunya: Departament de Benestar Social i Família, desembre de 2012.

4. A diferència de les associacions, ja que aquestes es poden constituir per defensar els interessos dels associats. "Interès general" no és el mateix que "interès públic". El contrari de "particular" no és "públic", sinó "general".

5. *Estudi de les fundacions a Catalunya 2008*. Editat per la CCF l'any 2009.

6. Vegeu la Llei catalana de serveis socials.

7. Vegeu la regulació d'auditories prescriptives i la normativa de control del Protectorat.

8. No hi ha cap mena de repartiment anual de dividends, atès que les fundacions som entitats genuïnament no lucratives que reinvertim qualsevol excedent en la mateixa activitat –tanquem així el cicle virtuós, no permetem l'empobriment del sistema protector, ja que res no en surt, i tots els recursos i rendiments es mantenen permanentment alineats amb les finalitats.

9. Document de clàusules socials de la Taula del Tercer Sector Social.

10. SROI és una metodologia que pretén mesurar l'impacte de les inversions socials i expressar-ho en termes monetaris.

Enquesta sobre el document
Què som les fundacions de caire social?

La Comissió de Fundacions de l'Àmbit Social, una vegada finalitzada l'elaboració del document *Què som les fundacions de caire social?*, hem cregut, d'una banda, que l'havíem de presentar i fer-ne difusió. I, d'altra banda, volem valorar el grau d'acord i compromís entre l'ampli ventall de fundacions de l'àmbit social al voltant d'aquest document i les afirmacions que s'hi fan.

Un segon objectiu de l'enquesta que teniu a les mans és poder recollir dades que amplíïn el coneixement sobre les fundacions de caire social.

Per aquests motius hem elaborat l'enquesta següent, a la qual us preguem que dediqueu deu minuts.

Teniu el document a la vostra disposició, en l'enllaç següent:
http://www.ccfundacions.cat/sites/ccfundacions/files/uploads/Publicacions-inici/fundacions_care_social_def.pd

Definició: "Les fundacions de caire social som entitats sense ànim de lucre que treballem per a la cohesió de la societat, buscant la transformació social i la millora de les condicions de vida, especialment de les persones en situació desfavorida, tot promovent una vida al més autònoma i digna possible".

1. Esteu d'acord amb aquesta definició? .

	1	2	3	4	5	
Gens	○	○	○	○	○	Totalment

2. Aquesta definició encaixa amb la vostra entitat?

	1	2	3	4	5	
Gens	○	○	○	○	○	Totalment

Valors: dignitat, integralitat, altruisme, solidaritat i sentit crític

3. Us identifiqueu amb aquests valors?

	1	2	3	4	5	
Gens	○	○	○	○	○	Totalment

4. Aquests valors coincideixen amb els de la vostra entitat?

	1	2	3	4	5	
Gens	○	○	○	○	○	Totalment

Identitat

5. "Les fundacions de caire social tenim un rol de subsidiarietat i contribució especial en el sosteniment d'aquesta columna fonamental de l'Estat de benestar que són els serveis socials i sociosanitaris".

Esteu d'acord amb aquesta definició?

	1	2	3	4	5	
Gens	○	○	○	○	○	Totalment

6. La vostra entitat intenta complementar, contribuir i sostenir de manera altruista i compromesa aquells serveis que, tot i estar reconeguts en la legislació com a drets universals, garantits i, per tant, que són deures de prestació obligada per part de l'Administració, aquesta no desplega amb la cobertura suficient, ni amb la dotació escaient, ni amb prou eficàcia. Aquesta situació correspon a la vostra entitat?

	1	2	3	4	5	
Gens	○	○	○	○	○	Totalment

7. "L'administració dels béns públics es beneficia de les fundacions socials per a la creació de bé comú solidari amb els més febles per a la cohesió de la societat".

Esteu d'acord amb aquesta definició?

	1	2	3	4	5	
Gens	○	○	○	○	○	Totalment

Reptes de futur. En quin grau us sentiu identificats amb els reptes de futur següents:

8. Defensar el model no lucratiu en l'acció social.

	1	2	3	4	5	
Gens	○	○	○	○	○	Totalment

9. Fomentar les sinergies, promoure el treball en xarxa, les aliances, la cooperació i l'intercanvi de coneixement.

	1	2	3	4	5	
Gens	○	○	○	○	○	Totalment

10. Promoure les bones pràctiques, l'ètica aplicada i la transparència.

	1	2	3	4	5	
Gens	○	○	○	○	○	Totalment

11. Impulsar el desenvolupament de l'economia social.

	1	2	3	4	5	
Gens	○	○	○	○	○	Totalment

12. Desenvolupar el voluntariat actiu com a compromís social vers la construcció d'un canvi social com a complement dels serveis socials professionals.

	1	2	3	4	5	
Gens	○	○	○	○	○	Totalment

Comentaris

Afegiu qualsevol altre comentari que el text us suggereixi:

IDENTIFICACIÓ DE LA PERSONA QUE RESPON L'ENQUESTA

1. Nom de l'entitat:

2. Càrrec:

- ☐ Patró
- ☐ Director/Gerent
- ☐ Junta Directiva
- ☐ Tècnic
- ☐ Voluntari
- ☐ Altres:

3. Vols participar en la Comissió de Fundacions de l'Àmbit Social?

- ☐ Sí
- ☐ No

4. Vols rebre informació sobre les activitats de la Comissió de Fundacions de l'Àmbit Social?

- ☐ Sí
- ☐ No

5. Quins temes creus que hauria de tractar en el futur la Comissió de Fundacions de l'Àmbit Social?

- ☐ Com establir noves sinergies entre entitats
- ☐ Com potenciar les aliances ja existents
- ☐ Fundacions de caire social com a grup de pressió per fer avançar la societat (lobby)
- ☐ Com potenciar el voluntariat
- ☐ Com enfortir el tercer sector
- ☐ Com potenciar la participació ciutadana en els moviments socials
- ☐ Com fer visible, en la nostra societat, les persones excloses
- ☐ Altres:

TIPOLOGIA DE L'ENTITAT

6. La vostra organització és una fundació privada sense ànim de lucre?

☐ Sí

☐ No

7. Ret comptes anualment al Protectorat de Fundacions de la Generalitat de Catalunya?

☐ Sí

☐ No

8. Si heu contestat NO a la pregunta anterior: ho feu en un altre òrgan a nivell estatal?

☐ Sí

☐ No

9. Sou membres de la Coordinadora Catalana de Fundacions?

☐ Sí

☐ No

DADES SOCIOECONÒMIQUES DE L'ENTITAT

10. Pressupost de l'entitat l'any 2012

☐ <100.000 €

☐ 100.001-300.000 €

☐ 300.001-1.000.000 €

☐ 1.000.001-3.000.000 €

☐ >3.000.000 €

- Nombre de persones contractades a temps complet (a 31/12/2012):
- Nombre de persones contractades a temps parcial (a 31/12/2012):
- Nombre de persones voluntàries (a 31/12/2012):

11. Àmbit geogràfic d'actuació:

- ☐ Àmbit municipal
- ☐ Àmbit comarcal
- ☐ Àmbit provincial
- ☐ Catalunya
- ☐ Espanya

12. Col·lectius prioritaris als quals s'adreça la vostra actuació (se'n poden marcar tants com cregueu oportú):

- ☐ Infància
- ☐ Família
- ☐ Dones
- ☐ Joves
- ☐ Gent gran
- ☐ Persones amb malalties
- ☐ Persones amb discapacitat
- ☐ Drogodependències
- ☐ Persones amb problemes de salut mental
- ☐ Immigrants
- ☐ Refugiats i asilats
- ☐ Minories ètniques
- ☐ Persones sense sostre
- ☐ Persones en atur
- ☐ Persones amb dificultat d'inserció laboral
- ☐ Altres:

- Nombre de persones a les quals l'entitat va donar servei al llarg del 2012:

Enquesta de validació del document *Què som les fundacions de caire social?*

Introducció

Catalunya es caracteritza pel seu potent marc associatiu i la gran tradició existent en matèria de fundacions, enteses com la dedicació de capitals privats, sigui en forma de dotació patrimonial o bé la voluntat privada de dedicar temps, per a la realització de finalitats d'interès general que coadjuven, amb els poders públics catalans, a la satisfacció de les necessitats generals de la comunitat.

A l'empara de la Coordinadora Catalana de Fundacions, l'any 2011 va sorgir la voluntat de crear una Comissió de les fundacions que treballen en l'àmbit social. Les fundacions de caire social són aquelles entitats, d'interès general, que tenen com a missió específica donar suport i promoure diferents col·lectius de persones especialment desfavorides.

A partir d'una primera reunió es creà un grup de treball que es marcà com a objectiu inicial redactar un document amb aquells elements compartits, els quals defineixen totes i cadascuna de les fundacions de caire social i els donen sentit.

El juny del 2013 se'n dóna per finalitzada la redacció i es fa una presentació pública del document. Però podria semblar agosarat pensar que un document elaborat per un grup de vuit persones, representants de diferents entitats, pot satisfer un col·lectiu tan gran. Per aquest motiu vàrem decidir validar aquest treball mitjançant una enquesta.

Objectiu de l'estudi

Validar el document creat des de la Comissió de Fundacions de l'Àmbit Social, cercant el consens amb les idees reflectides per part de les entitats de caire social.

Per aquest objectiu es varen fer les 12 primeres preguntes. La resta de l'enquesta està feta per poder avaluar el tipus d'entitat que les respon, i veure així si són representatives del conjunt.

Metodologia

Amb la intenció d'arribar al màxim nombre possible de fundacions de caire social, d'una banda es va analitzar el registre de les entitats associades a la Coordinadora Catalana de Fundacions, i per ampliar aquest marc, es va fer una cerca al Registre de fundacions de la Direcció General de Drets i d'Entitats Jurídiques, del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

La Coordinadora Catalana de Fundacions acollia, a final de l'any 2013, un total de 486 fundacions, de les quals 202 (42%) es definien de l'àmbit social. Aquest conjunt té una dimensió, tant pel nombre de fundacions com pel nombre de persones ateses, equiparable a moltes de les entitats de segon nivell de l'àmbit social.

L'any 2012, segons el Registre del Protectorat de la Direcció General d'Entitats Jurídiques, a Catalunya hi havia 2.572 fundacions, el 35% de les quals de caire social. D'aquí s'extreuen unes 700 entitats, de les quals unes 630 són entitats operatives, actives, a les quals s'ha fet arribar l'enquesta.

D'aquestes, 112 fundacions han respost, 102 són entitats registrades i presenten comptes al Protectorat, i 71 són membres de la Coordinadora Catalana de Fundacions.

L'enquesta es va fer utilitzant el programari de Google Drive, per poder recollir les respostes per internet, directament. L'avantatge d'utilitzar aquest sistema és que es tracta d'una "multiplataforma": per tant, és accessible des de qualsevol ordinador, les dades queden emmagatzemades directament en un lloc segur, que a més permet tenir un control sobre els canvis. El tipus de resposta pot ser múltiple i les dades es presenten directament en taules.

La recollida de dades es va realitzar entre el 15 d'octubre de 2013 i el 31 de gener de 2014. Primerament, per correu electrònic es va trametre una carta que explicava els objectius de l'enquesta i l'enquesta mateixa.

La Coordinadora Catalana de Fundacions va disposar d'un estand al IV Congrés del Tercer Sector, que va tenir lloc a Barcelona els dies 27, 28 i 29 de novembre de 2013. Aquest congrés es va aprofitar per donar a conèixer el document *Què som les fundacions de caires social?* i es va demanar a les persones que es varen interessar pel document, de respondre l'enquesta, que es va donar en mà, tot convidant-les, però, a trametre-la per internet.

Després de 3 mesos, i havent efectuat nombrosos contactes per via electrònica i per telèfon a fi d'obtenir la informació de les fundacions de les quals encara no es tenia cap resposta, es va tancar el termini d'acceptació de respostes a final de gener de 2014, amb un total de 112 respostes rebudes.

Per veure si les entitats que van respondre l'enquesta es poden considerar representatives del col·lectiu, hem volgut comparar les dades obtingudes a les darreres preguntes -tipologia de l'entitat i dades socioeconòmiques de l'entitat- amb les dades recollides als estudis: *Estudi de les fundacions a Catalunya 2008* i *El finançament de les fundacions a Catalunya 2012.*

Per fer-ho, ens hem basat en les respostes a dues preguntes. Tot i això, en no ser les mateixes preguntes o no tenir les mateixes respostes, la comparació és relativa:

1. Pressupost de l'entitat per a l'any 2012. En aquest enquesta, un 61% de les entitats reconeixen un pressupost inferior a 1.000.000 €, i en l'estudi *El finançament de les fundacions a Catalunya 2012* són una mica menys del 60% les entitats que tenen un pressupost inferior a 600.000 €

2. Un altra dada que ens permet veure si les entitats són equiparables és el nombre de persones contractades. Per poder comparar-les, les respostes han estat agrupades:

Nombre de persones contractades	% en l'estudi *El finançament de les fundacions a Catalunya 2012* (base: 152 fundacions de serveis socials)	% sobre el document *Què som les fundacions de caire social?*
Cap	19,2	18,7
1-10	32,8	29,5
11-50	28	24
> 50	17,7	17,8
En blanc	2,3	9

No hi ha, doncs, diferències significatives entre els dos estudis.

Respostes

Grau d'acord amb el document

Iniciem el document amb la definició de les fundacions de caire social:

Les fundacions de caire social som entitats sense ànim de lucre que treballem per a la cohesió de la societat, buscant la transformació social i la millora de les condicions de vida, especialment de les persones en situació desfavorida, tot promovent una vida al més autònoma i digna possible.

Esteu d'acord amb aquesta definició?

Les respostes obtingudes són:

Totalment d'acord (5)	86
Molt d'acord (4)	22
D'acord (3)	4
En desacord (2)	0
Gens d'acord (1)	0

Grau d'acord amb la definició

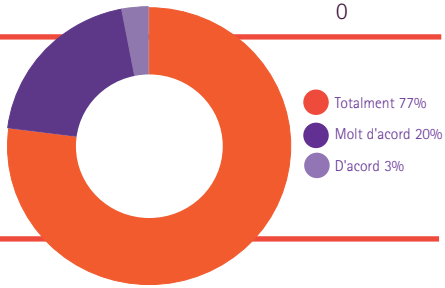

Aquesta definició encaixa amb la vostra entitat?

Les respostes obtingudes són:

Totalment d'acord (5)	74
Molt d'acord (4)	29
D'acord (3)	8
En desacord (2)	1
Gens d'acord (1)	0

Coincidència de la definició amb la vostra entitat

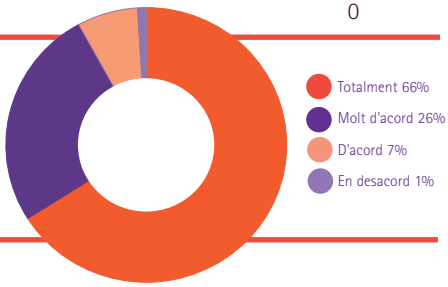

Conclusions:

Hi ha una coincidència important entre la definició que proposa la Comissió i el que creuen les entitats de caire social. Creiem que és perquè en la definició hi ha reflectits els valors que han de tenir les entitats de caire social, i això ha permès que totes se sentin còmodes amb la definició proposada. La definició recollida en aquest document és, per tant, la imatge de les entitats.

Creiem important destacar el fet d'aquest grau d'acord, tot i ser entitats dedicades a àmbits i col·lectius molt diferents, tal com queda recollit en les respostes a la pregunta "Col·lectius prioritaris als quals s'adreça la vostra actuació" .

Valors

El document presenta uns valors considerats els més transversals, segons el grup redactor, que han d'estar presents en totes les fundacions de caire social: dignitat, integralitat, altruisme, solidaritat i sentit crític.

Identificació amb els valors:

La pregunta "Us identifiqueu amb aquests valors?" ha obtingut les respostes següents:

Totalment d'acord (5)	83
Molt d'acord (4)	25
D'acord (3)	4
En desacord (2)	0
Gens d'acord (1)	0

Identificació amb els valors

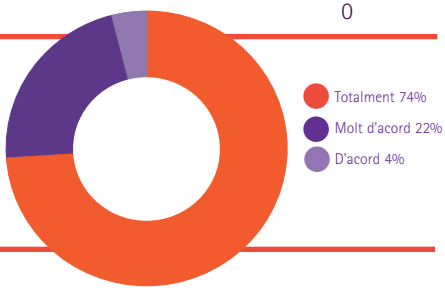

Aquests valors coincideixen amb els de la vostra entitat?

Les respostes obtingudes són:

Totalment d'acord (5)	69
Molt d'acord (4)	32
D'acord (3)	10
En desacord (2)	1
Gens d'acord (1)	0

Coincidència dels valors

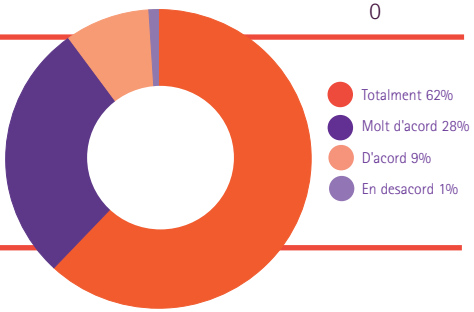

Conclusions:

Trobem novament un grau elevat d'acord en els valors que mouen les fundacions a actuar. El contacte directe amb les necessitats i amb la vulneració dels drets els dóna sentit crític, que prové del contacte diari amb els exclosos de la societat a qui reconeixen la seva dignitat.

Cal destacar que entre la primera edició del document i la segona hi ha hagut un canvi en l'ordre dels valors -no pas en els valors mateixos-, en ser destacat en primer lloc el valor de la dignitat, entesa com el respecte que es mereix tota persona pel fet de ser persona. Aquest canvi és fruit d'una valuosa aportació per part de la professora Dra. Begoña Román en l'acte de presentació del document.

Característiques i identitat de les fundacions

El document té, un cop fetes les definicions i definits els valors, un capítol dedicat a reflectir les característiques i la identitat de les fundacions. De tot el capítol, n'hem extret tres fragments, els que ens han semblat els més significatius de ser valorats:

Les fundacions de caire social tenim un rol de subsidiarietat i contribució especial en el sosteniment d'aquesta columna fonamental de l'Estat de benestar que són els serveis socials i sociosanitaris.

Hi esteu d'acord?

Les respostes obtingudes són:

Totalment d'acord (5)	52
Molt d'acord (4)	34
D'acord (3)	16
En desacord (2)	9
Gens d'acord (1)	1

Sosteniment de l'Estat de benestar

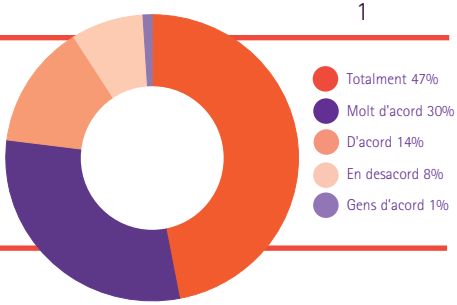

La vostra entitat intenta complementar, contribuir i sostenir de manera altruista i compromesa aquells serveis que, tot i estar reconeguts en la legislació com a drets universals, garantits i, per tant, que són deures de prestació obligada per part de l'Administració, aquesta no desplega amb la cobertura suficient, ni amb la dotació escaient ni amb prou eficàcia.

Les respostes obtingudes són:

Totalment d'acord (5)	64
Molt d'acord (4)	33
D'acord (3)	11
En desacord (2)	4
Gens d'acord (1)	0

Complementar l'Administració en la prestació de serveis universals

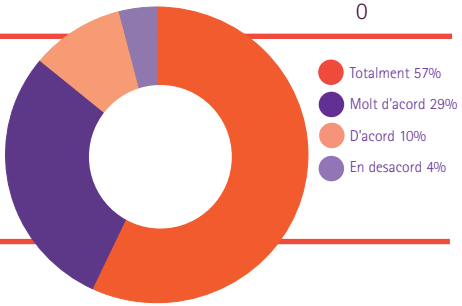

L'administració dels béns públics es beneficia de les fundacions socials per a la creació de bé comú solidari amb els més febles per a la cohesió de la societat.

Grau d'acord:

Totalment d'acord (5)	67
Molt d'acord (4)	30
D'acord (3)	13
En desacord (2)	2
Gens d'acord (1)	0

Benefici per a l'Administració

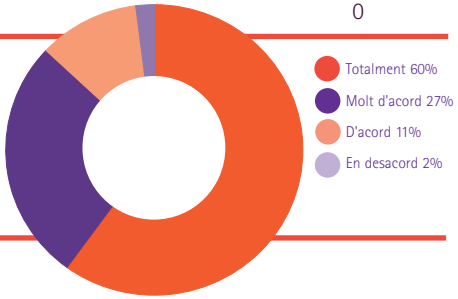

Conclusions:

La primera conclusió que podem extreure de les tres respostes és que han estat molt pensades i que demostren un compromís de qui les respon.

Una part del desacord creiem que reflecteix un enuig important, indignació i/o desesperació amb el desmantellament de l'Estat de benestar. Per aquest motiu, el desacord més elevat predomina en la primera pregunta, reflex d'aquest enuig. Demostra el caràcter pal·liatiu i prepositiu de les entitats de caire social.

Permet concloure que aquesta complementarietat en el sosteniment de l'Estat de benestar obligaria les administracions a facilitar-ne el finançament.

Reptes de futur

Defensar el model no lucratiu en l'acció social

El grau d'acord és:

Totalment d'acord (5)	74
Molt d'acord (4)	28
D'acord (3)	6
En desacord (2)	3
Gens d'acord (1)	1

Defensar el model no lucratiu en l'acció social

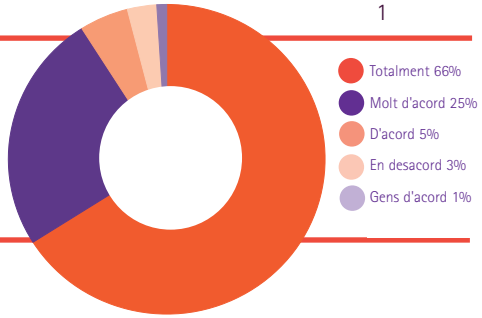

Conclusió:

Tots entenem que, per definició, les fundacions són entitats no lucratives, i per això s'hi obté un grau d'acord elevadíssim (96%). Però també sabem, i això és el que ens recorda el 4% de respostes en desacord, que l'acció social també es pot fer per entitats o empreses amb ànim de lucre, siguin societats anònimes o limitades.

Creiem que en aquest moment en què està en perill l'Estat de benestar, totes les fundacions volem defensar el model no lucratiu. Tot distingint el lucre i el superàvit: les entitats no lucratives (ENL) han de tenir un resultat econòmic positiu per poder fer inversions i disposar d'una major estabilitat pressupostària.

Fomentar les sinergies, promoure el treball en xarxa, les aliances, la cooperació i l'intercanvi de coneixement

El grau d'acord és:

Totalment d'acord (5)	79
Molt d'acord (4)	26
D'acord (3)	6
En desacord (2)	0
Gens d'acord (1)	0
En blanc	1

Fomentar les sinergies, promoure el treball en xarxa, les aliances, la cooperació i l'intercanvi de coneixement

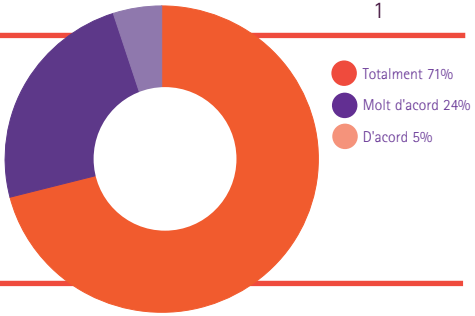

Conclusions:

Una vegada valorat l'elevat grau d'acord, ens hem de plantejar com fer-ho.

Som davant un repte permanent per a totes les entitats, o una assignatura pendent. En moltes entitats és una frase recurrent, però potser ens la creiem poc.

És important tenir clar que la missió no és pròpia de l'entitat, que hem d'estar disposats a estendre-la, no només per sensibilitzar la societat, sinó per compartir la missió amb altres agents. L'important no és *qui* sinó *el què*. Moltes entitats comparteixen missió, i per tant, hem de compartir-hi eines, recursos i projectes.

Promoure les bones pràctiques, l'ètica aplicada i la transparència

El grau d'acord és:

Totalment d'acord (5)	102
Molt d'acord (4)	8
D'acord (3)	2
En desacord (2)	0
Gens d'acord (1)	0

Promoure les bones pràctiques, l'ètica aplicada i la transparència

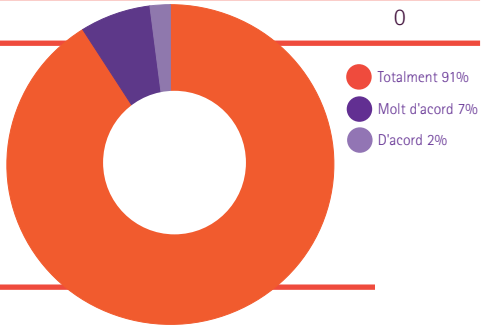

Conclusions:

Aquest repte i l'elevat grau d'acord de les entitats ens empeny a fer dues consideracions importants per a totes les entitats:

- Aprofundir i formar els professionals de les entitats en l'ètica aplicada, oferint espais de reflexió dins les entitats.
- Queda molt de camí pel que fa als drets de ciutadania de les persones ateses per les entitats socials.

Impulsar el desenvolupament de l'economia social

El grau d'acord és:

Totalment d'acord (5)	83
Molt d'acord (4)	25
D'acord (3)	4
En desacord (2)	0
Gens d'acord (1)	0
En blanc	2

Impulsar el desenvolupament de l'economia social

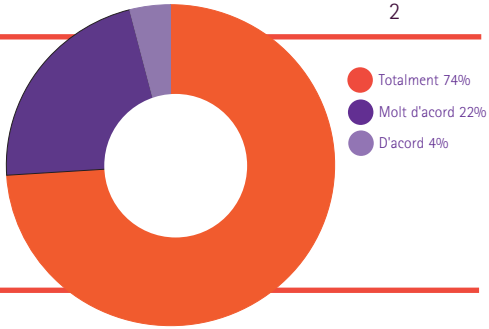

Conclusions:

La resposta ens demana aprofundir en l'impuls d'un sector en el qual l'acció social no col·lideix amb el lucre, amb el mercat, tot donant valor a una altra manera de fer les coses.

Cal situar l'economia social com a motor de desenvolupament i protagonista d'activitats solidàries i sostenibles, tot impulsant relacions a llarg termini amb les diferents administracions.

Desenvolupar el voluntariat actiu com a compromís social vers la construcció d'un canvi social com a complement dels serveis socials professionals

El grau d'acord és:

Totalment d'acord (5)	65
Molt d'acord (4)	30
D'acord (3)	11
En desacord (2)	3
Gens d'acord (1)	2
En blanc	1

Desenvolupar el voluntariat actiu

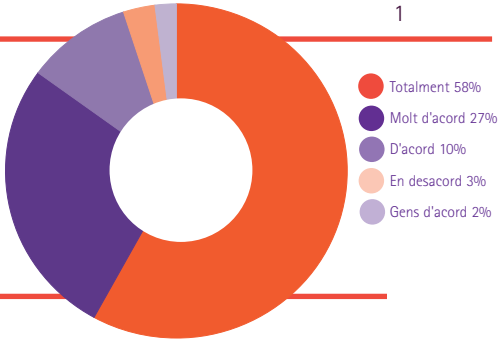

Conclusions:

Cal destacar l'acord molt elevat en l'acció de voluntariat com a pràctica de solidaritat, de retorn a la societat, i posar en valor el treball de les persones, per promoure l'aspiració a la igualtat.

Aquest 5% que està en desacord de desenvolupar el voluntariat actiu pot posar de manifest la por a la pèrdua de llocs de treball per part dels professionals.

Altres comentaris

L'enquesta de validació del document *Què som les fundacions de caire social?* preveia, a més del qüestionari estandarditzat, un apartat en què les fundacions podien incloure els comentaris o suggeriments que a parer seu fossin d'interès, ja que no quedaven previstos, o no suficientment, en les preguntes de l'enquesta.

Les línies següents són un resum dels comentaris amb les observacions més significatives rebudes, que si bé no tenen valor estadístic, constitueixen un reflex de la diversitat d'opinions rebudes.

Cal dir, d'entrada, que manifesten un gran reconeixement de la feina feta en aquest document intentant sistematitzar els valors i la missió de les fundacions de caire social.

En algun comentari es troba a faltar un més gran èmfasi en la funció d'apoderament i participació activa de les persones que s'atenen en els serveis gestionats per les fundacions, la promoció de l'autonomia personal i social, tot evitant el paternalisme.

Es troba a faltar un millor reconeixement públic de la funció social de les fundacions, alhora que es reivindica un aprofundiment de la seva funció com a eina per a l'enfortiment i complementació de l'Estat de benestar. També es troba a faltar la necessitat d'aprofundir en un sentit crític, tot i entendre necessari que les fundacions siguin les primeres a defensar el caràcter universal i gratuït del dret a la salut, més enllà del concepte de "subsidiarietat" que s'hi atribueix.

Com a comissió redactora del document, hi ha algun comentari que no podem compartir, especialment el cas en què es relativitza el caràcter necessàriament no lucratiu de les fundacions. Entenem que aquest és un element central que les ha de caracteritzar -pel fet de revertir els possibles beneficis en el desenvolupament de la missió específica-, cosa que no és contradictòria amb la necessitat d'aprofundir en la sostenibilitat econòmica i la bona gestió de les entitats.

Finalment, cal deixar constància d'un comentari que emfatitza la necessitat de la transparència; de donar a conèixer més les bones pràctiques de les fundacions per contrarestar la mala praxi d'algunes que han aprofitat la fórmula jurídica per interessos aliens a la missió de les fundacions i que han creat una mala imatge social majoritàriament immerescuda.

Esperem i desitgem que aquest document esdevingui una aportació en la millora de les fundacions de caire social i que contribueixi, com s'expressa en alguns comentaris, a facilitar-ne el coneixement.

A continuació transcrivim aquests comentaris.

Transcripció dels comentaris

Trobo a faltar amb més intensitat el desenvolupament del terme autonomia. L'autonomia implica apoderament de la persona i, massa vegades, l'acció social es limita a donar serveis sense la implicació de les persones destinatàries. La implicació es pot, o es podria, donar a diversos nivells:
- Informar
- Consultar
- Canviar aspectes seguint l'opinió de la persona destinatària
- Canviant aspectes amb la persona

També estaria bé que de tant en tant es fes un reconeixement públic que les entitats socials compleixen aquestes funcions i tenim el paper que tenim en aquesta societat.

S'hauria de facilitar que l'empresa privada ajudés i s'involucrés més en els temes socials, potser amb més informació, més beneficis, divulgació...
Hi ha massa fundacions i associacions dependents d'estaments públics.

Som la resposta política (en tant que gestionem recursos públics) de la ciutadania compromesa vers la injustícia i desigualtat inherent al sistema hegemònic.

Entenem que resulta indispensable l'aportació de la societat civil organitzada al mateix nivell dels serveis professionals públics. No crec que siguin subsidiàries per a l'Estat de benestar. Creiem en el desenvolupament d'una societat millor; potser moltes fundacions socials fan tasques d'investigació i innovació encara no ben reconegudes per l'Estat. Per tot l'anterior, de "subsidiàries res".
Benvolguts, heu fet un document molt interessant.
Felicitats !!!

Ha de ser com fins ara; la salut, dret universal i gratuït.

Som entitats que ens donem als altres, que compartim, que ajudem i que tenim un sentit crític.

Us agraïm moltíssim la iniciativa i el treball que esteu fent. La nostra entitat presta serveis en l'àmbit dels serveis especialitzats per a la gent gran. En un moment de la història recent, aquest sector es va visualitzar com una oportunitat de negoci, i això va comportar-hi l'entrada massiva d'entitats mercantils. Les entitats socials hem quedat una mica més a l'ombra, tot i que intentem, des de la FEATE, que la societat entengui la singularitat dels serveis prestats des d'una entitat sense ànim de lucre. Malauradament, ara, en un moment de crisi socioeconómica profunda, tornem a visualitzar-nos com l'esperança de moltes persones que sense la nostra presència social no podrien accedir als serveis que necessiten.

Valorem molt positivament el document, per donar a conèixer el nostre paper a la societat.
És cert que el nom de fundacions fa que part de la societat no els tingui confiança, ja que, per la mala praxi i mala fama d'algunes fundacions creuen que aquestes tenen una part fosca d'aprofitament dels béns econòmics de les persones a què atenen.
Hi ha un gran desconeixement.

Todas las fundaciones de *caire social* son utiles y necesarias, y todas tienen un fin comun: ayudar, independientemente de si estan concertadas o no, algo que la Administración no contempla, dando más ayuda a esas en lugar de ser imparcial.

Sense comentaris.

Crec que el futur está en la profesionalitat de les entitats socials i en les entitats AMB ÀNIM DE LUCRE, per tal de no dependre de les aportacions externes i ser capaços de generar recursos bé directament, bé en col·laboarció amb empreses socials.
L'ànim de lucre no és dolent, en canvi conec entitats sense ànim de lucre en què els directius s'enriqueixen personalment. Hem de començar a canviar aquest discurs.

Gestionar valors a la societat civil davant de problemes de caire globals.

Conclusions de l'estudi

Aquest estudi ens ha permès validar el document ***Què som les fundacions de caire social?*** Les respostes obtingudes en l'enquesta s'han manifestat majoritàriament d'acord amb el text proposat i hi donen suport; pel que fa als comentaris i les reflexions, han estat de satisfacció, perquè l'han considerat un document en què molts patrons i persones que treballen en l'entorn fundacional s'han sentit reflectides.

El document i l'estudi posterior també ens han conduït a la reflexió sobre la situació actual del món fundacional i els reptes de futur.

La crisi ha causat un empobriment econòmic de la nostra societat, un augment significatiu de les desigualtats i una extensió de la vulnerabilitat social. Els darrers anys han estat anys de destrucció de llocs de treball i de caiguda de la renda familiar en moltes llars. És en aquest context que cal destacar l'important ajut a les persones ofert des de les fundacions de caire social.

Cal destacar també la fortalesa del món fundacional com a sector, que ha aguantat amb força l'envestida de la crisi, tot mantenint l'activitat, més necessària que mai, i mantenint uns llocs de treball caracteritzats per la qualitat i l'estabilitat.

Queda molta feina per fer i les fundacions de caire social han d'afrontar molts reptes de futur. Davant la situació actual, enfortir les fundacions de caire social passa per fomentar sinergies, el treball en xarxa i les aliances, que han de permetre compartir eines, recursos i projectes. I això exigeix tenir clar que la missió no és propietat de l'entitat.

Un cop validat el document, els resultats i les conclusions de l'enquesta han generat moltes propostes de treball per a la Comissió de Fundacions de l'Àmbit Social. Confiem a continuar generant reflexions i estudis que ens comprometin, encara més, a continuar, des de l'àmbit social, transformant la societat per fer-la més justa, solidària, cohesionada i inclusiva.

Aquest document ha estat elaborat per les fundacions de la Comissió de l'Àmbit Social de la Coordinadora Catalana de Fundacions:

Fundació Albà-Hospital de Sant Miquel	Pau Burillo
Fundació Ared	María Elena Alfaro
Fundació Benito Menni i Fundació Germà Tomàs Canet	Anna M. Prats
Fundació Intervida	Pepa Domingo
Fundació Jubert Figueras	Paola Jubert
Fundació Maite Iglesias	Ana Iglesias
Fundació d'Oncologia Infantil Enriqueta Villavecchia	Anna Varderi
Fundació Propenedès	Gemma Sivill
Fundació Xamfrà-Sant Miquel	Imma Pericas
Coordinadora Catalana de Fundacions	Montse Pedra

Per a l'enquesta i la valoració, s'han afegit a la Comissió de l'Àmbit Social:

Fundació Comtal	Ana Marín
Fundació Nostra Senyora dels Àngels	Montserrat Milian

El document *Què som les fundacions de caire social?* ha estat redactat per:

Jordi Foix, de la Fundació Els Tres Turons

Domènec Domènech, de la Fundació Mercè Fontanilles

L'enquesta i la valoració han estat redactades per:

Paola Jubert, de la Fundació Jubert Figueras

Barcelona, febrer de 2015

Coordinadora
Catalana
de Fundacions

Provença, 304, 1r 3a
08008 Barcelona
www.ccfundacions.cat
info@ccfundacions.cat